

Nici un sfânt nu ne poate cruța de necesitatea de a lupta cu păcatul care lucrează în noi

(Continuare din pagina 15)

În limitele vieții pământești, în sfera lăsată de Dumnezeu manifestării posibilităților atât pozitive, cât și negative ale libertății, nimeni și nimic n-ar putea opri cu totul manifestarea răului; rugăciunea iubirii e însă destul de puternică pentru a schimba cursul multor evenimente și a reduce dimensiunile răului. „Viața e lumina oamenilor: și lumina strălucește în întuneric și întunericul n-a cuprins-o” (In 1, 4-5).

Întunericul neființei nu poate înghiți lumina vieții. Orice bine care iese de la Dumnezeu și se întoarce la Dumnezeu e nepieritor. Rugăciunea e una din formele cele mai înalte ale acestui bine ontologic, indestructibil, etern. E „partea cea bună, care nu se va lua de la noi” (Lc 10, 42). Căutând mântuirea sa și pe cea a fraților săi, ascetul concentrat în „omul lăuntric” vede în sine însuși puterea „legii păcatului” (Rm 7, 23). Văzând cum îl omoară păcatul, cum îl face să moară (Rm 7, 11) în ciuda hotărârii sale de a săvârși binele, nu areorei ajunge la marginea deznădejdi și în această grea stare se roagă.

Am păstrat amintirea unei vizite memorabile. Un monah ce trăia ca pustnic a venit odată să mă viziteze. Trebuia să aibă pe atunci șaptezeci de ani. Viețuia într-un loc pustiu pe drumul care leagă mănăstirea de schit, într-o prăpastie, aproape de un izvor, în plin codru. Fața sa era brăzdată toată, palidă și de o culoare cenușie și prăfoasă; barba și părul cărunt îi erau neîngrijite; ochii de un albastru cenușiu îi erau adânc înfundați în orbite. Am avut cu el o lungă discuție, și iată ce mi-a povestit despre sine:

„De mulți ani sufletul meu suferă când mă gândesc la noi, monahii. Ne-am lepădat de lume, ne-am lăsat părinții și patria și tot ce face viața obișnuită a oamenilor; am făgăduit înaintea lui Dumnezeu, a îngerilor și a oamenilor să viețuim după legea lui Hristos; ne-am lepădat de voia noastră proprie și ducem, de fapt, o viață de mucenicie, dar totuși nu înaintăm în bine. Oare mulți dintre noi se vor mântui? Eu cel dintâi voi merge spre pierzanie. Îi văd și pe alții fiind robi patimilor. „Îi când întâlnesc oameni din lume, văd că viețuiesc într-o adâncă neștiință, în nepăsare și fără căință. Și așa, încetul cu încetul, pe nesimțite, am început să mă rog pentru lume. Am plâns mult la gândul că dacă noi, monahii, care am părăsit lumea, nu ne vom mântui, ce se va petrece atunci cu lumea? Intristarea mea sporea și am început să vărs lacrimi de deznădejde. și iată că anul trecut, când mă aflam în această deznădejde, plin de lacrimi, și eram într-o noapte cu fața la pământ, Domnul mi S-a arătat și m-a întrebat: «De ce plângi așa?» Eu însă am tăcut fără să-mi ridic capul ca să-L văd pe Hristos. «Nu știi că Eu voi judeca lumea?» Eu tăceam mai departe, fără a-mi schimba poziția. Atunci Domnul a zis: «Mă voi milostivi de orice om care L-a chemat pe Dumnezeu măcar o singură dată în viața lui.» Un gând mi-a străbătut atunci mintea: «Atunci la ce bun să ne mai chinuim așa în fiecare zi?» Iar Domnul a răspuns mișcării gândului meu așa: «Cei ce pățimesc din pricina poruncii Mele vor fi prietenii Mei în împărăția cerurilor; de ceilalți mă voi milostivi numai.» și la aceste cuvinte Domnul S-a depărtat.”

Era la priveghere când a avut această vedenie. și mi-a mai povestit alte două arătări pe care le-a avut în stare de somn ușor, după o fierbinte rugăciune pentru lume. Nu voi da aici numele acestui monah, căci e încă în viață, și mă voi abține de la o judecată asupra vedeniei sale. Îl ascultam fără a-mi arăta în vreun fel simțământul față de ceea ce ne povestea, urmând în aceasta regula severă a monahilor athoniți de a fi deosebit de rezervați când este vorba de vedenii.

Am auzit odată această convorbire între doi monahi. Unul spunea: „Nu pot să înțeleg de ce Domnul nu dă pace lumii atunci când îl roagă și numai un singur om?”

Celălalt a răspuns: „Și cum ar fi cu putință o pace desăvârșită, câtă vreme rămâne pe pământ și numai un singur om de rea-voință?” Dar să ne întoarcem la tema noastră. Dumnezeu nu e întotdeauna ușor de purtat pentru om. Mă repet, dar tema noastră face repetițiile inevitabile. Universul mental în care viețuiește un ascet nu e nici bogat, nici divers, dar preocupările sale ating un plan de existență în care familiarizarea nu este întotdeauna ușoară. În decursul veacurilor aceeași experiență se repetă în mod aproape identic, și totuși puțini sunt cei care cunosc ordinea pe care o urmează asceza creștină, și de aceea mulți se pierd pe această cale. Domnul a spus: „Strămtă e poarta și îngustă calea ce duce la viață, și puțini sunt cei ce o află” (Mt 7,14). Calea duhovnicească a creștinului se înfățișează în linii mari în felul următor: la început, omul e atras de Dumnezeu prin darul harului; iar când e deja atras atunci începe o lungă perioadă de încercări. Libertatea omului, încrederea sa în Dumnezeu sunt puse la încercare, uneori

chiar „cu asprime”. La începutul întoarcerii sale, rugăciunile de-abia sunt rostite, că de obicei numaidecât și în chip minunat sunt auzite de Dumnezeu. Dar când vine perioada încercărilor, totul se schimbă; am putea spune ca cerul se închide și devine surd la toate rugăciunile noastre. În viața unui creștin înflăcărat, totul devine anevoios. Atitudinea oamenilor față de el se schimbă; aceștia încetează de a-l mai trata cu respect; nu i se iartă ceea ce se iartă bucuros altora; munca sa e aproape întotdeauna răsplătită sub pretul ei; rezistența trupului său împotriva bolilor scade; natura, împrejurările, oamenii, totul se întoarce împotriva lui. Se poate ca majoritatea credincioșilor creștini să nu fi trăi în viața lor învierea, ci numai să creadă în ea, și aceasta credință să-i ocrotească. Starețul vorbea adeseori de această credință citând cuvintele Domnului: „Feriți-vă cei ce n-au văzut și au crezut” (In 20, 29). Va veni ceasul în care această credință îl va face pe om să iasă din întuneric și din lanțurile strâmte ale robiei sale și-l va conduce în spațiile vaste ale vieții celei adevărate și nesticăcioase, a carei strălucire nu e cu nimic comparabilă cu ideile mult prea omenești pe care ni le facem despre strălucirea și frumusețea ei. Diavolul nu lucrează în același chip cu cei care i cedează și cu cei care i se împotrivesc. Una este suferința deznădejdi ce vine din mândrie; și alta este cea a unui suflet puternic atunci când Dumnezeu îi îngăduie lui Satan să-l războiască. Această ultimă formă de ispitire e extrem de anevoioasă și grea, și nu e decât arareori îngăduită.

Când omul părăsit de Dumnezeu prin Pronia Lui simt pentru întâia oară apropierea lui Satan, întreaga sa ființă, trup și suflet, cade pradă unei nemăsurate mâhniri și un spaime ce nu poate fi comparată celei pe care o încercă la apropierea unui criminal sau a unui asasin, căci este provocată de întunericul pierzaniei veșnice. Nu mai simte lângă el pe Dumnezeu ocrotindu-l, iar vrăjmașul spune:

„Ești în puterea mea. Nu mai nădăjdui în Dumnezeu și uită-L”. În aceste momente sufletul care nu vrea să cedeze diavolului se fixează nemișcat și fără cuvânt pe gândul la Dumnezeu sau, în cazul cel mai prielnic, găsește în sine însuși puterea de a chema Numele lui Dumnezeu. Mai târziu numai va înțelege cu câtă purtare de grijă se pleca asupra lui Dumnezeu în ceasul acestei lupte.

Citind scrierile starețului, vedem că în două rânduri a trebuit să ducă o astfel de luptă împotriva lui Satan. Întâia oară, a scăpat rostind rugăciunea lui Iisus; nici nu o încheiase că Domnul i S-a și arătat. A doua oară, era mai puternic și mai iscusit în luptă; a găsit în el însuși puterea de a se așeza, de a se întoarce spre Dumnezeu și de a se ruga, și atunci a primit drept răspuns aceste ciudate cuvinte: „tine-ți mintea în iad și nu deznădăjdui!”. A înțeles atunci de ce arme trebuie să se servească pentru a birui pe diavolul; de fiecare dată când diavolul se apropie, sufletul trebuie să întoarcă împotriva lui însuși tot focul urii sale și să se osândească ca pe vrăjmașul său cel mai rău la chinurile veșnice, adăugând însă: „Dar Dumnezeu e sfânt, adevărat și binecuvântat în veci”.

Inarmat cu această sabie, sufletul scapă de orice frică și devine invulnerabil în fața lovirilor vrăjmașului. La orice asalt al vrăjmașului, sufletul care a câștigat o astfel de „experiență” se aruncă cu mare furie în adâncul întunericului veșnic, socotindu-se vrednic de această pedeapsă; și atunci vrăjmașul se va depărta de el, neputând suporta violența focului pe care-l întâlnește, iar sufletul, descotoros de el, se poate întoarce spre Dumnezeu rugându-se cu minte curată.

„Vrăjmașul a căzut din mândrie.” Mândria e obârșia păcatului; toate aspectele pe care le poate îmbrăca răul sunt unite în ea: părerea de sine, slava deșartă, dorința de putere, răceala, cruzimea, indiferența față de suferințele aproapelui; tendința minții spre reverie, supralicitarea imaginației, expresia demonică a ochilor, înfățișarea demonică a chipului; spaima, deznădejdea, ura; invidia, complexul de inferioritate, neliniștea lăuntrică, frica de moarte sau, dimpotrivă, dorința de a ne pune capăt zilele și, în cele din urmă, — lucru nu rar — demența completă. Acestea sunt semnele distinctive ale spiritualității demonice. Dar câtă vreme nu se manifestă cu claritate, pentru mulți oameni ele trec adeseori neobservate.

Nu este necesar ca toate simptomele enumerate să fie reunite pentru a putea recunoaște pe cel ce s-a lăsat „sedus” de gânduri pătimase, de „vedenii” sau „descoperiri” de origine demonică. La unii domină megalomania, ambiția, dorința de putere; la alții domină o neliniște ascunsă, spaima, deznădejdea; la unii, melancolia, gelozia, ura; la alții, dorința pofteilor trușești. Dar la toți întâlnim în mod inevitabil o imaginație debordantă și o mândrie ce se poate ascunde sub masca înșelătoare a unei false smerenii. Când un om se lasă „sedus” de vrăjmașul și

începe să-i urmeze, fără să înțeleagă ce anume e vrăjmașul, el nu cunoaște asprimea luptei directe împotriva lui; suferă însă pentru că vrăjmașul îl atrage în afara luminii vieții adevărate, în întunericul în care locuiește el însuși. Aceste suferințe poartă amprenta unei adevărate orbiri duhovnicești. În unele cazuri, vrăjmașul îi produce o desfătare tulburătoare creând în el conștiința trufășă a unei măreții iluzorii. În alte cazuri, el provoacă o durere ascuțită în suflet și-l ridică împotriva lui Dumnezeu; sufletul nu înțelege adevărata cauză a relelor sale și atunci se întoarce cu ură împotriva lui Dumnezeu. Dar un suflet evlavios care a cunoscut iubirea de Dumnezeu suferă în lupta directă cu vrăjmașul uriașă putere malefică pe care diavolul o îndreaptă împotriva lui. Omul vede limpede că această putere poate să strivească întreaga sa ființă.

În primul caz, sufletul se chinuie multă vreme fără a găsi ieșirea care să-l ducă la Dumnezeu. În cel de-al doilea caz, Dumnezeu Se arată omului într-o mare lumină de îndată ce încercarea a luat sfârșit. Dumnezeu e Cel ce hotărăște durata și intensitatea acestei încercări; pentru unii ea durează câteva minute, pentru alții o oră sau mai mult; un ascet a rămas în ea timp de trei zile. Durata încercării poate depinde, pe de o parte, de intensitatea mai mare sau mai mică a luptei, iar pe de altă parte, de puterea de îndurare a omului, fiindcă nu toate sufletele au aceeași rezistență.

Mulți oameni sunt într-atât de legați de o percepție pur senzorială a lumii, că ignoră orice alt mod de cunoaștere, și atunci ei se fac acel „trup” care refuză legea lui Dumnezeu. Dar pentru un ascet, a cădea din rugăciunea curată în opacitatea percepției senzoriale a lumii echivalează cu îndepărtarea lui de Domnul. Sfântul Apostol Pavel spunea:

„Petrecând în trup suntem departe de Domnul, căci umblăm prin credință, nu prin vedere; avem însă încredere și vrem mai bine să plecăm din trup și să petrecem cu Domnul” (2 Co 5, 6-8). Numai printr-un efort neîncetat se păzește ascetul de această înjosire spre care trupul îl atrage neconștient prin toată povara lui. „Îi cu cât stările sale duhovnicești sunt mai frecvente și îndelungate, cu atât îi este mai anevoie să recadă într-o percepție trușească a lumii.

Când un ascet, mișcat de duhul iubirii dumnezeiești, se roagă vărsând lacrimi și atinge o stare-limită deasupra căreia nu mai e cu putință pe moment să se ridice, mintea sa gustă atunci o pace datorată apropierei de Dumnezeu; dar când rugăciunea încetează, sufletul nu rămâne în această pace decât un anumit timp, uneori mai lung, alteleori mai scurt, după care recade în agitația gândurilor. Schimbarea neîncetată a acestor stări duce la rezultate diferite. Într-o anumită etapă a căii lor duhovnicești, unii ajung la o treaptă a rugăciunii care cufundă inima lor în frică și cutremur, după care dau înapoi încetul cu încetul și slăbesc rugăciunea. Dimpotrivă, alte suflete mai viteze înaintază neobosit, căutând neîncetat o plinătate crescândă a rugăciunii, și fac acest lucru până când se înrădăcinează în sufletele lor dorința și chiar nevoia de a-și interzice orice milă, „de a-și urî și pierde” viața proprie. și, așa cum vedem din scrierile starețului Siluan, chiar și această stare nu e încă iubirea supremă pe care Domnul a făcut-o cunoscută slujitorilor Săi, și a cărei blândețe îngăduie suportarea cu ușurință a oricărei suferințe, și chiar a morții.

Feriecitură stareț știa cu certitudine absolută că iubirea pe care i-o făcuse cunoscută Duhul Sfânt e Adevărul, a cărui autenticitate intrinsecă e mai presus de orice. El atinsese această treaptă a cunoașterii când i S-a arătat Domnul. El spunea că atunci când Domnul Insuși Se arată sufletului, acesta nu poate să nu recunoască în El pe Creatorul și Dumnezeul său. Prin lucrarea Duhului Sfânt i-a fost dat să contemple sfințenia desăvârșită a lui Dumnezeu și a nazuit din toată inima și din toată ființa lui să se împărtășească de această sfințenie.

Cine urmează această cale nu poate să se dedea unei activități mentale abstracte, raționale, mai cu seamă față de tainele credinței. Sufletul îndepărtează orice „raționament discursiv”, care duce la o anume ruptură în unitatea și integralitatea vieții minții ce tinde prin rugăciune spre Dumnezeu. Când rămânem statornic în rugăciune, amintirea lumii din afară se șterge; n-am mai fi capabili nici de a mai săvârși sarcinile vieții de zi cu zi, dacă nu ne-ar veni în ajutor obișnuința câștigată de-a lungul anilor și care ne scutește de necesitatea de a ne fixa gândul nostru asupra lor.

„Cine a cunoscut pe Domnul și blândețea Duhului Sfânt ajunge ca ieșit din minți: rămâne nemișcat, tace și nu mai vrea să vorbească; ca un nebun privește lumea, dar nu o dorește și nu o vede. și oamenii nu știu că el îl vede pe Domnul Cel iubit. Lumea e lăsată în urmă și uitată; sufletul nu mai vrea să se gândească la ea, căci nu este dulceață în ea”.

(Din: *„Viața și învățătura starețului Siluan Athonitul de arhimandritul Sofronie”*)